
ІННОВАЦІЇ

УДК 330

В. В. Виговська, к.е.н., доцент,
О. С. Азурова, здобувач**НАПРЯМИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ**

Анотація. У статті досліджено сутність податкового стимулювання інноваційного розвитку малого бізнесу. Авторами був проведений порівняльний аналіз структури інноваційних витрат малих промислових підприємств в Україні та за кордоном. У статті розглядаються наявні у світовій та вітчизняній практиці податкові важелі і стимули активізації інноваційного розвитку малого підприємництва та перспективи їх реалізації в Україні.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, малий бізнес, малі підприємства, податки, податкова політика.

В. В. Выговская, к.э.н., доцент,
О. С. Азурова, соискатель**НАПРАВЛЕНИЯ НАЛОГОВОГО СТИМУЛИРОВАНИЯ
ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА**

Аннотация. В статье исследована сущность налогового стимулирования инновационного развития малого бизнеса. Авторами был проведен сравнительный анализ структуры инновационных затрат малых промышленных предприятий в Украине и за рубежом. В статье рассматриваются имеющиеся в мировой и отечественной практике налоговые рычаги и стимулы активизации инновационного развития малого предпринимательства и перспективы их реализации в Украине.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, малый бизнес, малые предприятия, налоги, налоговая политика.

V. V. Vyhovska, candidate of economic sciences, associate professor,
O. S. Azurova, degree seeker**DIRECTIONS OF TAX INCENTIVE OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS**

Abstract. The essence of tax stimulation of innovative development of small business is examined in the article. The authors carried out a comparative analysis of the structure of innovation expenses of small industrial enterprises in Ukraine and abroad. The available in the world and domestic practice, tax levers and incentives of activate the innovative development of small business and prospects of its realization in Ukraine are discussed in the article.

Keywords: innovation, innovative development, small business, small enterprises, taxes, tax policy.

Постановка проблеми. Розвиток інноваційної діяльності підприємств є основою успішного функціонування національної економіки. В Україні, яка задекларувала перехід на сучасну модель економічного зростання, саме мале підприємництво може стати одним з ключових суб'єктів інноваційної діяльності, забезпечуючи швидку й ефективну розробку і комерціалізацію різного роду інновацій. Активізація інноваційної діяльності малого підприємництва сприятиме переходу від індустріального суспільства до інформаційного, в якому нові технології та знання, формуючи реальні конкурентні переваги, стають визначальним фактором економічного зростання. Однак сьогодні високий інноваційний потенціал малого підприємництва в активізації прогресивних зрушень в економіці України використовується недостатньо. Тому особливої актуальності набуває дослідження механізмів забезпечення активізації інноваційного розвитку малого підприємництва, серед яких особлива роль відводиться оподаткуванню.

ІННОВАЦІЇ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі положення щодо функціонування малого бізнесу та його ролі в інноваційному розвитку економіки містяться в наукових працях українських вчених, насамперед З. Варналія, Л. Воротіної, Т. Говорушко, І. Колодяжної, М. Пашути, С. Палиці та інших.

Однак більша частина праць носить переважно загальнотеоретичний характер або присвячена розв'язанню окремих аспектів проблеми. Питання впливу податків на інноваційний розвиток малого підприємництва не одержали достатнього висвітлення.

Мета статті. Метою статті є дослідження впливу податків на інноваційний розвиток малого бізнесу в Україні.

Основні результати дослідження. Перехід економіки України на шлях інноваційного розвитку був позначений на урядовому рівні у 1999 році. З цього ж моменту в національній податковій системі набули розвитку податкові важелі стимулювання інноваційної діяльності. Але до теперішнього часу в Україні не створено повноцінної системи податкових стимулів для активізації інноваційної діяльності, сформовані лише розрізнені її елементи, практична корисність яких незначна.

За формою впливу на інноваційну діяльність податкове стимулювання належить до непрямих методів державного управління, а його сутність полягає у відмові держави від частини податкових надходжень в обмін на зростання обсягу інноваційної продукції з урахуванням визначених державою пріоритетів. У свою чергу, зростання обсягів виробництва такої продукції приводить до збільшення суми податкових надходжень. За умови, коли останнє перевищує суму наданих податкових пільг, податкове стимулювання стає економічно вигідним для держави [8].

До інструментів податкового стимулювання інноваційної діяльності відносять зниження ставки податку, податкову знижку, звільнення від оподаткування прибутку, що реінвестується, податкові угоди з іншими країнами, податкові кредити тощо [7].

Слід зазначити, що в Україні зроблено акцент на бюджетних інструментах стимулювання інноваційної діяльності. Проте, з огляду на обмеженість бюджетного ресурсу, така підтримка є незначною. Масштаб використання податкових інструментів для стимулювання інноваційної діяльності в Україні ще менший. Їхній перелік включає:

- звільнення від перерахування до бюджету сум ввізного мита для суб'єктів інноваційної діяльності технологічних парків та наукових парків;
- застосування 20-відсоткової норми прискореної амортизації основних фондів груп 3 і 4 – для суб'єктів технологічних парків.

На жаль, вищезазначені податкові пільги суттєво не вплинули на стан інноваційної активності вітчизняних малих підприємств. Структура інноваційних витрат малих промислових підприємств України у 2005-2011 роках представлена на рис. 1. При цьому протягом 2005-2011рр. частка малих підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, в загальній кількості становить в середньому 5%.

Для порівняння, малий бізнес у США та країнах Євросоюзу створює до 50% інноваційної продукції, при цьому зазначені підприємства потребують не більше 5-10% від обсягу коштів, що витрачаються на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи [14].

Таким чином, ми можемо стверджувати, що наявні податкові стимули для активізації інноваційної діяльності недостатні й не можуть суттєво вплинути на інноваційний розвиток підприємств в цілому, і малих в тому числі. А спеціальні режими оподаткування, в рамках яких в основному реалізується податкове стимулювання малого бізнесу, не орієнтовані на розвиток малих інноваційних організацій. Тобто необхідно визнати, що з урахуванням існуючих економічних реалій в Україні не використовуються повною мірою світові досягнення у сфері податкового впливу на інноваційний розвиток малого бізнесу.

На нашу думку, при розробці системи податкових стимулів з метою прискорення інноваційного розвитку малих підприємств, важливо виявити чинники, що є рушійними для впровадження інновації. Прогрес в теорії інноваційної економіки зумовив виділення трьох груп факторів результативності інноваційної діяльності, відповідно до яких визначено напрями податкового сти-

ІННОВАЦІЇ

мулювання. При цьому слід зазначити, що пріоритетом надання податкових пільг служить тільки інноваційна діяльність, а не вся господарська діяльність малого підприємства.

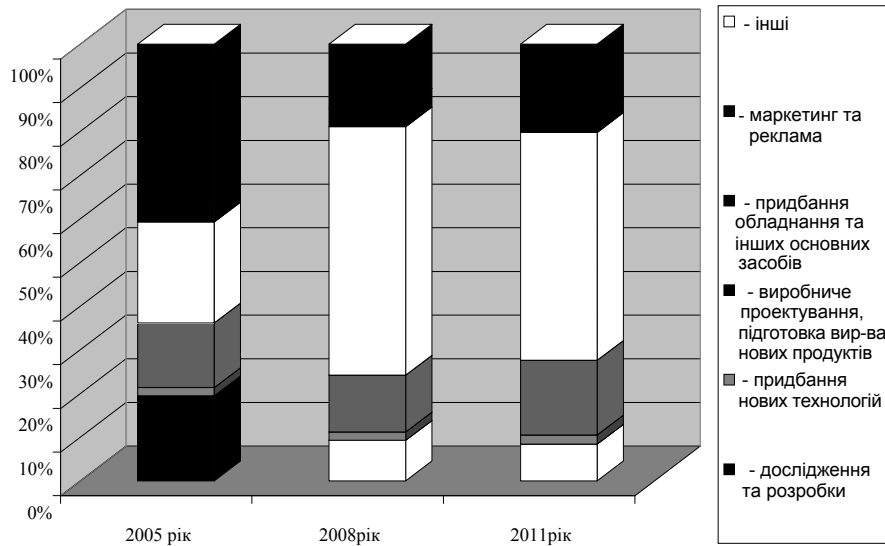

Рис. 1. Структура інноваційних витрат малих промислових підприємств України у 2005-2011 роках
Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України

На підставі наведеної схеми (рис. 2) можна охарактеризувати окремі аспекти податкового стимулювання інноваційного розвитку малих підприємств.

Перший напрямок податкового впливу на інноваційну активність малих підприємств пов'язаний із необхідністю регулювання обсягу і структури інноваційних витрат останніх, що зумовлено необхідністю перетворення інноваційних витрат на результати.

ІННОВАЦІЇ

Другий напрямок полягає в стимулюванні інтенсивності коопераційних зв'язків між інноваційно активними суб'єктами господарювання, що створює передумови для ефективної співпраці між бізнесом і наукою.

Третій напрям передбачає податкове стимулювання диверсифікації джерел фінансування інноваційної діяльності малих підприємств.

Розвиток податкового стимулювання в перерахованих напрямках забезпечить збалансованість податкової політики та її здатність до активізації інноваційного розвитку малого бізнесу.

На основі чисельних досліджень фахівцями [7] визначено п'ять характеристик, які повинна містити політика податкового стимулювання інноваційного розвитку:

- великі обсяги фінансування, щоб мати вплив на інвестиційні рішення;
- прогнозованість, щоб надати можливість здійснення довгострокового інвестиційного планування;
- простота, щоб забезпечити розуміння програми компаніями;
- низький адміністративний тягар, щоб заохотити навіть малі компанії претендувати на ресурси;
- чіткий цільовий профіль, щоб концентрувати кошти там, де вони матимуть найбільший ефект.

На нашу думку, розробка комплексу заходів у рамках розроблених напрямів податкового впливу на інноваційний розвиток малого підприємництва дозволить створити умови, за яких інноваційні малі підприємства мали б змогу закріпитися в обраній галузі та дотримуватися своїх інтересів. Тільки в цьому випадку можливо забезпечити реалізацію державної інвестиційної стратегії інноваційного розвитку малих підприємств України, збільшити, об'єднати й ефективно використати ресурси для досягнення поставлених цілей.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, зазначимо, що внаслідок недостатньої уваги до розвитку науково-технічної сфери, структурної деформованості національної економіки, домінування низькотехнологічних виробництв спостерігається недостатній рівень використання інноваційного потенціалу України. А отже, здійснення активного податкового впливу в напрямку стимулювання інноваційної діяльності малого підприємництва може бути вагомим фактором їхнього функціонування, забезпечення соціально-політичної стабільності, забезпечення економічного зростання країни та підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Література

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Варналій З. Проблеми підтримки інноваційної діяльності суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] / З. Варналій. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Monitor43/in-dex.htm>
3. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / П. Друкер; пер. з англ. В. С. Гуля. – К.: Україна, 1994. – 319 с.
4. Зайцев В. Льготы для инноваций: мировой опыт / В. Зайцев // Деньги. – 2010. – № 41(798). – С. 56-62.
5. Иванов Ю. Б. Малый бизнес: управление податками: монография / Ю. Б. Иванов, К. В. Петросянц. – Х.: ІНЖЕК, 2009. – 272 с.
6. Колодяжна І. В. Організація та регулювання розвитку малого бізнесу в Україні / І. В. Колодяжна // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. науково-технічних праць. – 2011. - Вип. 21.19, – С. 219–223.
7. Кондрашов О. М. Основні напрями та пріоритети інноваційної діяльності в промисловості України / О. М. Кондрашов. - К.: Науковий світ, 2002. - 29 с.
8. Нікіфоров А. Є. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / А. Є. Нікіфоров // Фінанси України. - 2009. - №5(162). - С. 32-37.
9. Основні показники розвитку малих підприємств [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Пашута М. Мале підприємництво та інновації як фактори зростання економіки / М. Пашута // Економіст. – 2004. – №1. – С. 50–55.
11. Палиця С. В. Інноваційна діяльність в Україні / С. В. Палиця // Економіка та держава. – 2008. - №10. - С. 52.
12. Система податкових пільг в Україні в контексті європейського досвіду / [Соколовська А. М., Єфименко Т. І., Луніна І. О. та ін.]. – К.: НДФІ, 2006. – 320 с.
13. Смоляр Л. Г. Розвиток інноваційного потенціалу як фактор забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств / Л. Г. Смоляр, М. Д. Коцюба // Економіка та держава. – 2008. – №9. – С. 26–29.
14. Шайдюк І. Є. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності малих підприємств в Україні / І. Є. Шайдюк, Ю. І. Черкасова // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. - 2010. - №1(3). – Т.2. - С. 357-362.

ІННОВАЦІЇ

15. Drucker P. F. *Innovation and Entrepreneurship* / P. F. Drucker. – New York : HarperBusiness, 2006.
16. Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States and Norway [Електронний ресурс] / European Commission. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_full_text_en.pdf.

References

1. Antoniuk, L. L., Poruchnyk, A. M., & Savchuk, V. S. (2003). *Innovation: theory, mechanism development and commercialization: Monograph*. Kyiv: KNEU.
2. Varnalii, Z. (n.d.). *Problems of innovation support of small businesses*. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Monitor43/index.htm>
3. Drucker, P. F. (1985). *Innovation and entrepreneurship: practice and principles*. New York: Harper & Row.
4. Zaytsev, V. (2010). Incentives for Innovation: A Global Perspective. *Money*, 41(798), 56-62.
5. Ivanov, Yu. B., & Petrosiants, K. V. (2009). *Small Business: Tax Administration*. Kharkiv: INZHEK.
6. Kolodiazna, I. V. (2011). Organization and regulation of development of small business in Ukraine. *Bulletin of Ukrainian National Forestry University*, 21(19), 219–223.
7. Kondrashov, O. M. (2002). *The main directions and priorities of innovation activities in industry of Ukraine*. Kyiv: Naukovyi Svit.
8. Nikiforov, A. Ye. (2009). Tax incentives for innovation activities. *Finance of Ukraine*, 5(162), 32-37.
9. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). *Basic indicators of development for small businesses*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Pashuta, M. (2004). Small business and innovation as the growth factors of the economy. *Economist*, 1, 50–55.
11. Palytsia, S. V. (2008). Innovation Activity in Ukraine. *Ekonomika ta derzhava*, 10, 52.
12. Sokolovska, A. M., Yefymenko, T. I., & Lunina I. O. (2006). *The system of tax incentives in Ukraine in the context of European experience*. Kyiv: Financial Research Institute.
13. Smoliar, L. H., & Kotsiuba, M. D. (2008). The development of innovative capacity as a factor of competitiveness of domestic enterprises. *Ekonomika ta derzhava*, 9, 26–29.
14. Shaidiuk, I. Ye., & Cherkasova, Yu. I. (2010). Problems and prospects of innovative activities of small enterprises in Ukraine. *Bulletin of International Economics Nobel Forum*, 1(3) 2, 357-362.
15. Drucker, P. F. (2006). *Innovation and entrepreneurship: practice and principles* (Reprint ed.). New York, NY: HarperBusiness.
16. European Commission. (2009). *Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States and Norway*. Retrieved from http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_full_text_en.pdf.

Надійшла 06.12.2013